

„Én is voltam vajdás diák!”

Orosz György visszaemlékezései

A Szarvasi Öregdiákok Baráti Köre Egyesület éves közgyűlésein immár hagyomány, hogy egy-egy öregdiák felidézi gimnáziumi emlékeit, élményeit. Az öregdiákok megható visszaemlékezéseit hallva eltöprenghetünk a múlt időről, a gyorsan továtűnő ifjúságról, az emberi sorsról, szép tavaszokról, őszyokról, örömkörről és bánatokról. Eltöprenghetünk az egymást váltó korszakok viszonylagosságairól, tündökléseikről és bukásaikról Európa e kevéssé szerencsés történelmű közepén.

Az idei, 2010. április 10-én tartott közgyűlést – a hivatalos részén túl – a vajdás diákok színvonalas műsora, Papp László öregdiák régi érettségi találkozókon készült filmfelvételei és az 1945-ben érettségizett Orosz György öregdiáktársunk visszaemlékezése tette színessé.

Ha fellapozzuk az 1994-ben kiadott *Magyar Színművészeti Lexikont*, a következőket olvashatjuk Orosz Györgyről:

Zalaegerszezen született 1927. február 17-én, rendező. Tanított, majd bölcsészhallgató volt. 1951-ben elvégezte a Színház- és Filmművészeti Főiskolát, és a Miskolci Nemzeti Színházhoz szerződött. 1961-től 1974-ig a színház főrendezője volt. 1974-től a Debreceni Csokonai Színházban dolgozott, 1981–1988 között pedig a Budapesti Gyermekszínház főrendezője volt. Nyugdíjas-ként is sokat rendezett. Szívesen állított színpadra kortárs műveket, de zenés darabokat és operetteket is. 1960-ban Jászai Mari-díjat kapott. Fontosabb rendezései: Madách: *Az ember tragédiája*; Feydeau: *Bolha a fülbe*; Szabó M.: *Az a szép fényes nap*; Fényes Sz.: *Maya*; Eisemann M.: *Tokaji aszú*.

Életrajzához hozzá kell tennünk, hogy édesapja, Orosz Iván az 1920-as évek végétől 1945-ig meghatározó szerepet töltött be városunkban, mint lapszerkesztő, költő, ismeretterjesztő-, és színelőadások szervezője. Kulturális szervező tevékenysége jelentősen hozzájárult a műveltség, az irodalom iránti érdeklődés felkeltéséhez, terjesztéséhez. A *Kis történetek egy nagy faluból* – *Köz-hírré tétetik c.*, szarvasi történeteket tartalmazó kötete tavaly jelent meg a Digitális Kalamáris kiadásában.

S most következzen Orosz György szarvasi éveire való visszaemlékezése, rövidített formában:

Az ember mindig szívesen jár haza, márpedig én Szarvasra hazajövök, akkor is, ha csak 20 éves koromig éltem itt. Ezek az évek ugyanis meghatározóak voltak, s talán a legboldogabbak. Amikor diákkori emlékeimet idézgetem, igyekszem őszintén lenni barátaimhoz és önmagamhoz. Szarvasi szülőföldemnek tekintem, bár nem itt születtem. Apám kezdő újságíró volt, amikor Zalaegerszegről visszaköltöztünk Szarvasra, az Alföldre, e szép, „földszintes” városba, melyről apám egyik versében így ír:

*Egyenesek itt az utcák, mint sok ember jelleme.
Két oldalán az akácfák rövidre nyírt gömbfeje,
Nyáron porba', télen sárba' fut közöttük a szekér,
Rajta kilátsz a határba, mely a Végtelenbe ér.*

Talán engem is ez a végtelenség érzés fogott meg, bárhol élttem, mindig ide vágytam vissza. Találón adta Kutas Feri barátom pár éve a Szarvasi Krónikában a rólam szóló írásának a Köröstől a Körösig címet, mert nyugdíjas koromban visszaköltöztünk ide, a szomszédba, Szentandrásra – feleségem szülőfalujába.

Családunk a polgári középosztályhoz tartozott, megélhetésünket apám adóhivatali tisztviselősege biztosította, az újságírás, a versírás ezt nem tette volna lehetővé. A városban sok jómódú ember élt, kereskedők, ügyvédek, nagygazdák. Észrevettem, hogy gyermekeik teniszeztek, zsúroztak, magam pedig nyaranta pár hetet az aratásban, rizsgyomlá-

lásban vagy a vasúti strekken dolgoztam – napszámért.

Ugyanakkor megtapasztaltam, hogy a városban és a tanyákon nagyon sok szegény ember él szánandó nyomorban. Magam is láttam ezt, amikor apám kivitt bőreornyós, zótyogó lovas-szekéren az őszi adóösszeírásra:

*Járom a határt, szegények kincseit
keresem beázott tetők alatt, hideg
szobákban, rángatom spárgakilincseit
rozoga ajtóknak és mindenhol
rám köszönt a nyomor.*

Ezek az ellentétes tapasztalatok kitörölhetetlenül befolyásolták az egyéniség, a jellem kialakulását.

Az emberi értékek kialakulásában a szülők példája a legerősebb. Apámtól kaptam indítást ahhoz, hogy életemben a művészetek, az irodalom, a költészet, a zene lettek a legfontosabbak. Apám adta kezembe az első könyvet, vele mentem sokszor a Nyári Színkörbe, a Károlyi-társulat előadásaira, s bántam a gyönyörű primadonnát, Vértés Nellyt és Szabó Samu komikust. Ezek az élmények meghatározóak voltak későbbi pályafutásomra, életemre.

Elemibe az Árvaházba és a Kossuth utcai iskolába jártam. Palkovics Juliska néni és Melis Miska bácsi vezettek be a betűvetés tudományába. Ekkor kezdtem zongorázni tanulni, több mint tíz évig Borgulya Endre újtemplomi kántortanító (fia neves zeneszerző lett) és Temmel Gabriella tanárnő oktatott.

Tízéves koromban kezdődött a gimnázium! Nyolc szép év következett. Diáknak jó lenni, különösen szarvasi diáknak, rangja volt az intézménynek. Aki ide járt, szorgalmas is volt és leérettségizett, bátran nekiláthatott az egyetemnek vagy az életnek. Huszonhat fő érettségizett az osztályunkban, s húszan szereztünk egyetemi diplomát.

Kedvenc tárgyam a magyar irodalom és a történelem volt. Margócsi Gyula és Palov József tanár urak élvezetesen adtak elő, s jól kérdeztek. Mindannyian szívesen vettünk részt óráikon, s az önképző körben. Osztályfőnökünk, Revuczky Vilmos óráit már nem mindenki szerette. De ketten biztosan, Kiss Gábor, a szentandrásai temetőcsászár fia igazi nyelvtelenség volt, pap lett, misszionárius, később magas tisztséget töltött be a Vatikánban. És egy szarvasi kárpitós mester fia, Mányik Pali, aki hatnyolc nyelvet beszélő diplomataként csinált karriert, damaszku-szi nagykövetünk is volt.

Gasztonyi tanár úr, volt Eötvös-kollégista modern módszert honosított meg a nyelvtanulásban, már az első órára franciául köszönt be, s nem soká nekünk is így kellett beszélni. Négy év alatt annyira megtanultuk a nyelvet, hogy húsz év múlva, párizsi tanulmányutam során használni tudtam.

Remek volt a gimis sportélet is. Kovács Béla tanár úr élvezetes órákat tartott s vezette a délutáni külön foglalkozásokat. Nagy osztályközi futball, kézi- és kosárlabdaversenyek voltak. Jó időben az Erzsébet-ligeti köröndön voltak az órák és az edzések.

A Liget egyébként is kedvenc helyem volt, olvasgatni, tanulni jártam oda, de kettesben emlékezetes sétákat is tettünk, fagyaltotztunk.

Gyakran jártunk moziba is. Iskolai engedély kellett hozzá, amit többnyire megkaptunk. Ha nem, akkor belőgtünk a Turulba, vagy a Frecska-moziba. Ha pedig csak felnőtteknek való film ment, mint pl. a Halálos tavasz, kikerekeztünk Szentandrásra.

Emlékezetes, komoly cserkészélet folyt akkoriban. A gimnáziumi csapat Gábor Áronról volt elnevezve. Szívesen jártunk ős- és csapatfoglalkozásra. Köszöntésünk is volt: „Jó munkát!” Élvezetesek voltak a nyári táborozások, voltunk többek között a Mátrában, Sopronban s egyszer téli táborozáson, Csíkszeredán. Itt már fegyveres kiképzést is kaptunk, ami nem egyezett a cserkész tízparancsolat szellemével.

1944 nyarán felhasználtak

